

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ
Deniz Ticareti, Sigorta ve Taşıma Hukuku
Bütünleme Sınavı
08.08.2017

Açıklamalar: Sınav süresi 110 dakikadır. Tükenmez ya da dolmakalem kullanılacaktır. Cevaplar gerekçeli ve okunaklı olmalıdır. Başarılar dilerim.

Doç. Dr. Burak Adıgüzel

OLAY I - (Sigorta Hukuku)

A, X sigorta şirketiyle aracının bir zarara uğraması durumu için ve kendisinin trafikte başkalarına vermesi muhtemel zararlar için birleşik bir sigorta sözleşmesi yapmıştır. Sözleşme görüşmelerinde A, aracının kapalı garajda muhafaza edildiğini belirtmiştir. A ayrıca, bu sigorta şirketiyle evinin soyulması ve eşyaların zarar görmesi olasılığına karşılık bir sigorta sözleşmesi daha yapmıştır. A, bu sigorta sözleşmesi için yaptığı sözleşme öncesi görüşmelerde de evinin alarm sistemi olduğunu beyan etmiştir.

A, işinden evine döndüğü bir gün, bir yere yetişmesi gerektiğinden aracını hızlıca evin önüne park etmiştir. Eve girdiği sırada kapının eşiğinde, evin alarm sistemini özel bir teknikle etkisiz hale getiren hırsız sert bir cisimle A'nın kafasına vurmuş; A bayılmıştır. Hırsız kaçarken evde bulunan ve içi asit dolu bidonu devirmiş asit dökülerek evin içine yayılmıştır.

A'nın evini soyan hırsız kısa bir süre içinde evden ayrılmıştır. Bunun yanında A'nın B'ye kiraladığı araba şehir içinde kaza yaparak zarar görmüştür. Bu arada A'nın kendi adına T sigorta şirketi ile bir hayat sigorta sözleşmesi bulunmaktadır.

SORULAR – (1.soru 5 puan, diğer sorular 10 puan)

1. Olaydaki sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin özelliklerini ayrıntılarıyla açıklayınız.

Olayda A ve X sigorta şirketi arasında 3 adet sözleşme vardır:

- **Kasko:** Bu sözleşme ile araçta meydana gelecek zararlar teminat altına alınır. Rizikolar, aracın bir yere çarpması, araca bir cismin çarpması, aracın yanması ve aracın çalınması gibi rizikolardır. Bir mal sigortası türüdür ve dolayısıyla zenginleşme yasağı vardır. Riziko gerçekleşirse sadece gerçekleşen hasar tutarı lehtara ödenir.
- **ZMMS:** Bir sorumluluk sigortası türüdür. Bu sigorta ile sigorta ettiren kusuru ile başkalarına verdiği zararların tazmin edilmesi rizikosunu sigorta şirketine yüklemiş olur. Ödeme sigorta ettirene değil, zarar gören kişiye yapılır.
- **Hırsızlık ve bileşik mal sigortası:** Mal sigortası türüdür. Riziko, sigorta konusu malın çalınmasıdır. Riziko gerçekleşince sigorta ettirenin malvarlığında meydana gelen eksilme telafi edilir.
- **Hayat sigortası:** Can sigortası sigortasıdır. Meblağ sigortasıdır. Riziko gerçekleşince, poliçede yazan sigorta bedeli ödenir. Zenginleşme yasağı yoktur.

2. A, aşırı alkollüken aracıyla K isimli kişinin aracına tam kusurlu olarak çarpmış olsaydı, X sigorta şirketi K'nın aracında ortaya çıkan zararı ödemek zorunda olur muydu? Neden? Eğer öderse sigorta şirketinin sigorta değeri bakımından yapabileceği bir şey var mıdır? Ayrıntılarıyla açıklayınız.

Tazminatı gerektiren olay aracın mevzuatta belirtilen seviyenin üzerinde alkol alınması sonrasında meydana gelirse sigortacı yine de tazminatı ödemek durumundadır. Zira bu bir sorumluluk sigortasıdır. Ancak bu hal sigorta genel şartlarına göre (ZMMMSGŞ B. 4-c) sigortalıya sigorta şirketi tarafından rücu edilebilecek hallerden biridir.

3. A'nın aracının şehiriçinde B tarafından kullanılırken kaza yapması sonucu ortaya çıkan zararı X sigorta şirketi ödemek zorunda mıdır? Ayrıntılarıyla açıklayınız.

Sigorta şirketi ödeme yapmak zorunda değildir. Zira A aracın niteliğini kasko sigortacısına bildirirken kullanım şekli olarak hususi araç şeklinde beyan etmiş; ancak aracını bir başkasına kiralamıştır. Bu durum aracın kullanım tarzı dışında kullanıldığını, sigorta şirketinden gizlenmesi ve beyan yükümlülüğünün kasten ihlal edilmesi olup; sigorta şirketi ödeme yapmaz.

4. Yapılan sigorta sözleşmesinde A'nın evinin alarm sistemli olduğunun belirtilmesi ve sonucunda da bu sistemin hırsız eve girdiğinde çalışmamış olmasının hukukî sonucu TTK çerçevesinde ne olabilir? Ayrıntılarıyla açıklayınız.

Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlü olduğu gibi sözleşme devam ederken meydana gelen değişiklikleri de sigortacıya bildirmek zorundadır. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır. Burada iki düşünce savunulabilir:

- a. Sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü yerine getirmemiş; ancak bu durum tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise ihmalin derecesine göre tazminattan ya da bedelden indirim yapılır.
- b. Sigorta ettiren A'nın kastı halinde ise, meydana gelen değişiklikle riziko arasında bağlantı varsa sigortacı tazminatı veya bedeli ödemez. Bağlantı yoksa ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki orantı dikkate alınarak sigortacı tazminatı veya bedeli öder.

5. Hırsızlığın gerçekleştiğini, aldığı darbenin etkisi geçtikten sonra anlayan A'nın bu andan itibaren ne gibi yükümlülükleri olabilir? Bu yükümlülükleri yerine getirmemesinin sonucu TTK çerçevesinde nedir? Ayrıntılarıyla açıklayınız.

Burada TTK m. 1446 hükmü uygulanır: Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir. Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir. Devrilen bidondan eve asit yayılması, tazminatta artışa neden olacaktır. Bu nedenle zamanında bildirim yapılmaması sigortacının tazminattan indirim yapmasını sağlayacaktır.

6. A'nın kafasına aldığı sert darbe ile beyin kanaması geçirip ölse, hayat sigortasından yararlanacak olan kimlerdir? Hırsızın bu kişilerden biri olması halinde bu kişi sigorta menfaatinden faydalanabilir mi? A'nın T ile yapmış olduğu bu sözleşmede yanlış yaş beyanında bulunmasının sonucu nedir? Açıklayınız.

Bu durumda hayat sigortasından lehtar yararlanır. Lehtar kimdir? Sigorta ettiren, 1490 ıncı maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları saklı kalmak üzere, gerçek ya da tüzel kişi lehine sigorta sözleşmesi yapabilir. Sigorta ettiren, atadığı lehtarını sigortacıya bildirir. Lehtarın sigortacıya bildirilmemiş olması hâlinde, sigortacı iyiniyetle yaptığı ödeme ile borcundan kurtulur.

Lehtar, sigortalıyı öldürmüş veya onun öldürülmesinde herhangi bir şekilde suç ortaklığı etmişse, sigorta bedelinden mahrum kalır ve bu bedel ölenin mirasçılara ödenir.

Yanlış yaş beyanı: Sigortalının sözleşmenin yapılması sırasında yaşının yanlış bildirilmesi sonucu prim düşük belirlenmişse, sigorta bedeli, gerçek yaşa göre alınması gereken primin, belirlenen prime olan oranına göre ödenir. İndirimden önce riziko gerçekleşip sigorta bedeli ödenmiş ise sigortacı ödediği fazla kısmın geriye verilmesini faiziyle birlikte isteyebilir. Gerçek yaşa göre fazla prim ödenmesi hâlinde, sigorta bedeli ödenen prime göre artırılır. Artırımdan önce sigorta bedeli ödenmiş ise eksik kısım sigortacı tarafından tamamlanır. Sigortacı, yanlış yaş bildirimini sebebiyle sadece gerçek yaşın, sözleşmenin yapıldığı sırada teknik esaslara göre belirlenen sınırlar dışında kalması hâlinde, sözleşmeden cayabilir.

OLAY II - (Taşıma Hukuku)

Tacir A, taşıyıcı B ile 100 adet bilgisayarın İstanbul'dan Kayseri'ye taşınmasını konu edinen bir taşıma sözleşmesi akdetmiş ve bu taşıma sözleşmesine istinaden bir taşıma senedi düzenlenmiştir. Taşıma başladıktan bir süre sonra taşıyıcı B'nin şoförü C, Bolu civarında yemek için durduğu yerde, tırın arka kapısı açılarak araç soyulmuş, 25 adet bilgisayar çalınmıştır. Şoför'ün durumdan haberi olmadan yola devam etmiş, yolda viraja sert giren şoför C, 15 adet bilgisayarın birbirine çarpmasına engel olamamıştır. Bu olaylardan sonra şoför C, taşıyıcı B'yi bilgilendirmiş, ancak B tacir A'ya bir şey

söylememiştir. Son olarak araç Kayseri'ye girdiği sırada aşırı sıcak, bilgisayarlardan 10 tanesinin ekran kartlarının zarar görmesine yol açmıştır.

SORULAR – (5er puan)

1. Olayda taşıma sözleşmesi nasıl kurulmuştur? Söz konusu senedin taşıma sözleşmesinin kurulmasına etkisi ve niteliğini belirtiniz.

Taşıma sözleşmesi karşılıklı iki tarafın sözleşmeye uygun irade beyanlarını ileri sürmek suretiyle şekle bağlı olmaksızın tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olarak kurulmuştur. Sözleşmede taşıyıcının borcu eşyayı koruma ve buna bağlı yan borçlar olarak ortaya çıkarken, gönderenin borcu veya gönderilenin borcu taşıma ücretini ödemektir. Taşıma sözleşmesi ayrıca tam üçüncü şahıs (gönderilen) yararına bir sözleşmedir.

Taşıma senedi düzenlenmemiş olsa bile, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradeleri ile taşıma sözleşmesi kurulur. Eşyanın taşıyıcıya teslimi, taşıma sözleşmesinin varlığına karinedir.

2. Aracın soyulmasına ilişkin olarak taşıyıcının sorumluluğunun kapsamı nedir? Sorumluluktan kurtulmak mümkün müdür?

Taşıyıcı; a) Kendi adamlarının, b) Taşımanın yerine getirilmesi için yararlandığı kişilerin, görevlerini yerine getirmeleri sırasındaki fiil ve ihmallerinden, kendi fiil ve ihmali gibi sorumludur. Zıya, hasar ve gecikme, taşıyıcının en yüksek özeni göstermesine rağmen kaçınamayacağı ve sonuçlarını önleyemeyeceği sebeplerden meydana gelmişse, taşıyıcı sorumluluktan kurtulur. Olayda sorumluluktan kurtulmada genel ve özel sebeplerden biri mevcut değildir. Dolayısıyla taşıyıcı sorumluluktan kurtulamaz.

3. Taşıma sırasındaki hırsızlık olayı dışındaki diğer iki olaydan taşıyıcının sorumluluğu ve kurtulma imkânını değerlendiriniz.

Çarpışma sebebi: Burada taşıyıcının sorumluluktan kurtulmada özel sebeplerden istifade etmesi olanaksızdır. Taşıyıcı sorumluluktan kurtulamaz. Taşıma işindeki kendi adamlarının fiillerinden sorumluluk da var olduğundan taşıyıcı sorumludur.

Aşırı sıcak sebebi: „Zıya, hasar ve gecikme, taşıyıcının en yüksek özeni göstermesine rağmen kaçınamayacağı ve sonuçlarını önleyemeyeceği sebeplerden meydana gelmişse, taşıyıcı sorumluluktan kurtulur.“ Burada böyle bir sebep vardır. Bilgisayar özel soğutma sistemli araçlarla taşınması gerekli bir yük değildir. Aşırı sıcaklar, taşıyıcı en yüksek özeni gösterse de engellenebilecek bir vakıa değildir. Taşıyıcı sorumluluktan kurtulabilir.

4. Bütün zıya ve hasar hallerine ilişkin olmak üzere taşıyıcının tazminat sorumluluğu nedir. Olayda taşıma senedi düzenlemesini de göz önüne alarak değişik ihtimallere göre ayrı ayrı cevaplandırınız.

Taşıyıcı, eşyanın tamamen veya kısmen zıyaından dolayı tazminat ödemekle sorumlu tutulduğunda, bu tazminat, eşyanın taşınmak üzere teslim alındığı yer ve zamandaki değerine göre hesaplanır. Eşyanın hasara uğraması hâlinde, onun taşınmak üzere teslim alındığı yer ve zamandaki hasarsız değeri ile hasarlı değeri arasındaki fark tazmin edilir. Zararı azaltmak ve gidermek için yapılacak harcamaların saptanacak değer farkını karşıladığı karine olarak kabul edilir.

Eşyanın değeri piyasa fiyatına göre, bu yoksa aynı tür ve nitelikteki malların cari değerine göre tayin edilir. Eşya, taşımak üzere teslimden hemen önce satılmışsa, satıcının faturasında taşıma giderleri mahsup edilerek gösterilen satış bedelinin piyasa fiyatı olduğu varsayılır. Taşıyıcının tazminat sorumluluğu TTK m. 882'ye göre eşyanın net olmayan ağırlığının kg başına 8,33 ÖÇH ile sınırlıdır.

Eşyanın net olmayan ağırlığı veya başka şekilde beyan edilen miktarı ya da taşınacak paketlerin içeriği, taşıyıcı tarafından denetlenmiş ve denetlemenin sonucu her iki tarafça imzalanan taşıma senedine yazılmışsa, bu yazı, ağırlığın, miktarın ve içeriğin, taşıma senedinde yer alan kayıtlara uygun olduğuna karinedir. Tazminat sorumluluğu da buna göre belirlenir. Bu halde 8,33 ÖÇH uygulanmaz.

METİN SORULARI - (5er puan)

1. Taşıma Eşyası taşınmasında taşıyıcının yükleme ve boşaltma bakımından yükümlü olup olmadığı ve yükümlülüklerinin bu çerçevede neler olduğunu belirtiniz.

Taşınma eşyası taşıyıcısının yükümlülüğü, mobilyaların sökülmesi ve kurulması ile taşınma eşyasının yüklenip boşaltılmasıdır.

Gönderen eğer tüketici ise, taşınma eşyasının ambalajlanması ve işaretlenmesi gibi taşıma ile ilgili diğer işlerin yerine getirilmesi de taşıyıcının yükümlülüğündedir.

2. Sigorta ettirenin zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğünü açıklayınız.

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır.

Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.

Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462 nci madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır.

Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır.

3. Sigorta ettirenin¹ tazminat ödeme borcu ile ilgili bilgi veriniz.

Aynen tazmine ilişkin sözleşme yoksa sigorta tazminatı nakden ödenir.

Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 nci maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez.

Araştırmalar, 1446 nci maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder.

Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer.

Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.

4. Taşıma senedinin düzenlenmesi usulünü ve yük senedinin taşıma senedinden farkını açıklayınız.

Taşıma senedi taraflardan birinin istemi üzerine düzenlenir. Senet üç özgün nüsha olarak hazırlanır ve gönderen tarafından imzalanır. Gönderen, taşıyıcının da taşıma senedini imzalamasını isteyebilir. El yazısı ile imzalanmış taşıma senetlerinin suretlerindeki imza, damga veya mühür şeklinde ya da basılı olabilir.

Taşıma senedi düzenlenmediği hallerde gönderenin talebiyle taşıyıcı eşya ve taşıma hakkında yeterli bilgileri içeren bir yük senedi imzalayıp gönderene verir. Buna göre, yük senedi sadece taşıyıcı tarafından düzenlenen ve taşıma senedinin içeriğini barındırmayan genel bir senettir. Taşıma senedinin ispat unsurları bu senette yer almaz.

5. Değişik tür araçlarla yapılan taşıma (multimodal taşıma) sözleşmelerine TTK'nın taşıma işlerine ilişkin hükümlerin uygulanma şartları nelerdir? Sadece sayınız.

¹ Sigortacı olarak düzeltilmiştir.

TTK m. 902 de belirtilen şartların tamamının bir arada varlığı halinde değişik tür araçlar ile taşıma işlerine TTK'nın taşıma işlerine ilişkin birinci ve ikinci bölüm hükümleri uygulanır:

- a) Eşyanın taşınması bütünlük gösteren bir taşıma sözleşmesine dayanıyorsa.
- b) Bu sözleşme bağlamında taşıma değişik türde araçlarla yapılacaksa.
- c) Taraflar, her bir türdeki araç için ayrı sözleşme yapmış olsalardı, söz konusu sözleşmelerin en az ikisi farklı hükümlere bağlı tutulacak idiyse.
- d) Aşağıdaki hükümlerle, uygulanması gerekli milletlerarası sözleşmelerde aksi yolda bir düzenleme yoksa.